

Bulletin

**ZPRAVODAJ ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO KRAJINNOU EKOLOGII
REGIONÁLNÍ ORGANIZACE IALE ČESKÉ REPUBLIKY
(Czech Regional Organization of the International Association for Landscape
Ecology; CZ-IALE; <http://www.natur.cuni.cz/cziale>)**

Výroční zpráva o činnosti v CZ – IALE v roce 2005

Nejdůležitější a nejúspěšnější aktivitou CZ-IALE v roce 2005 bylo uspořádání konference „Krajinný ráz – jeho vnímání a hodnocení v evropském kontextu“, která se konala ve dnech 4.-5. února v Brně. Na konferenci 106 účastníků vyslechlo 21 přednesených referátů a mělo možnost prohlédnout si 25 vystavených posterů. Druhý den konference proběhla exkurze do oblasti novomlýnských nádrží. Sborník z konference, obsahující 36 příspěvků byl vydán díky podpoře RVS ČR. Konference, která vzbudila nečekaný zájem, umožnila účastníkům seznámit se s multidisciplinární problematikou vnímání a hodnocení krajinného rázu.

Ve spolupráci s Ekologickým institutem Veronica uspořádala CZ-IALE v Hostětíně a Slavičíně (Zlínský kraj) ve dnech 13.-15.5.2004 již třetí ročník konference Venkovská krajina. Pořádání konference bylo podpořeno dotací Rady vědeckých společností ČR. Před konferencí byl připraven sborník, obsahující 40 příspěvků. Na konferenci bylo předneseno 16 referátů, a prezentováno 26 připravených posterů. Druhý den pracovali účastníci konference v terénu v rámci ekologické dílny na řešení problémů využití krajiny vybraného území, třetí den proběhla exkurze do CHKO Bílé Karpaty. Konference Venkovská krajina umožňuje bezprostřední kontakty odborníků různých profesí, kteří se zabývají různými aspekty plánování, ochrany, využití a péče o venkovskou krajinu.

V loňském roce byla CZ-IALE poprvé spolupořadatelem semináře „ÚSES – zelená páteř krajiny“, který se konal v Brně 6.-7. září 2005. Na semináři více než 100 účastníků vyslechlo 19 referátů, věnovaných rozmanitým aspektům péče o územní systémy ekologické stability krajiny. Seminář ukázal šíři problémů, řešených v souvislosti s postupnou tvorbou ekologické sítě v kulturní krajině ČR.

Ve dnech 9.-11.září 2005 proběhlo v krajině přírodního parku Svratecká hornatina 1.terénní praktikum CZ-IALE, které vedl Doc.Ing. Jan Lacina, CSc. Praktika se zúčastnilo 25 především mladých zájemců o ekologii krajiny, kteří se seznámili s harmonickou kulturní krajinou přírodního parku, s postupy a výsledky krajinně-ekologického výzkumu a diskutovali o možnostech udržení krajinného rázu.

K nejvýznamnějším zahraničním aktivitám patřila aktivní účast 5 členů CZ-IALE na Evropském kongresu IALE v portugalském Faro, kde se řešila řada otázek, týkajících se současnosti a budoucnosti evropské krajinné ekologie. Tři účastníci z ČR participovali na kurzu Krajinné ekologie pro doktorandy, který byl doprovodnou akcí kongresu.

Prosincem 2005 formálně skončil tříletý projekt 5. RP EU: BioHab (Biodiversity and Habitats), na němž se za ČR v řešitelském týmu 14 států podíleli 4 členové CZ-IALE. Prvním (metodickým) publikačním výstupem je příručka pro jednotné mapování ekotopů evropských krajín: Bunce R.G.H., Groom G.B., Jongman R.H.G., Padoa-Schioppa E. [eds.] : Handbook of Surveillance and Monitoring of European Habitats. Alterra, Wageningen, 107 p., 2005. Jedním ze spoluautorů je P. Kovář.

V roce 2005 vyšla 3 čísla Bulletinu CZ-IALE. Zpravodaj České společnosti pro ekologii krajiny obsahuje informace o činnosti CZ - IALE a kalendář akcí, zahrnující nabídku domácích i mezinárodních seminářů a konferencí, souvisejících s ekologií krajiny. Na webovských stránkách CZ-IALE jsou prezentovány informace o krajinné ekologii, aktuality, informace o vědeckých setkáních, kalendář akcí Společnosti a archiv všech čísel Bulletinu.

V roce 2005 bylo přijato 6 nových členů, celkový počet členů činí 113 (včetně 5 čestných členů).

Doc. Ing. Antonín Buček, CSc. předseda Hlavního výboru CZ-IALE

Zápis z výročního plenárního shromáždění CZ-IALE 2006

Dne 19. ledna 2006 ve 13.00 hod. se v Krajinově posluchárně na katedře botaniky PřF UK v Praze konalo za účasti 23 členů (2 omluveni) 6. výroční plenární shromáždění s tímto programem:

1. Schválení výroční zprávy Hlavního výboru o činnosti CZ-IALE v roce 2005
2. Zpráva o hospodaření CZ-IALE v roce 2005
3. Program aktivit CZ-IALE v roce 2006
4. Různé

Po skončení výročního plenárního shromáždění přednesl RNDr. Vojen Ložek, CSc. přednášku „Vývoj naší krajiny v nejmladší geologické minulosti“.

ad 1) Návrh výroční zprávy přednesl předseda Hlavního výboru. V diskusi navrhli Z. Ulčák a P. Kovář doplnění zprávy o další zahraniční aktivity, poté byla zpráva přijata.

ad 2) Zprávu o hospodaření přednesl hospodář HV J.Votýpka. Připomněl, že členské příspěvky jsou hlavním zdrojem příjmů CZ-IALE a že část z nich slouží k úhradě příspěvku ústředí IALE. Řádný roční příspěvek ústředí činí pro člena IALE 20 USD, CZ-IALE po dohodě odvádí sníženou částku. Pro pořádání konferencí se podařilo získat grant Rady vědeckých společností ČR, žádost o grant byla podána i pro letošní rok. Na účtu CZ-IALE bylo koncem roku 2005 36 895 Kč. Zpráva byla přijata.

Z. Ulčák (revizní.komise) vznesl dotaz na nový účet. Předseda vysvětlil okolnosti a důvody vedoucí k založení nového účtu, jehož číslo je 201097021/0300. Na tento účet mohou všichni členové zasílat členské příspěvky, které pro rok 2006 zůstávají 400,- Kč a 150,- Kč pro důchodce a studenty.

ad 3) Předseda přednesl návrh plánu činnosti na rok 2006:

Plánované akce:

- 19.2. po skončení shromáždění odborná přednáška V. Ložka
- v květnu (12. - 14.5.2006) se bude ve spolupráci s EI Veronica konat konference „**Venkovská krajina**“ ve Slavičíně a Hostětíně (podrobnější informace budou na www.hostetin.org.)
- v srpnu (18.-20.8.) proběhne v Hostětíně **2. terénní praktikum CZ-IALE**
- v září (předběžně 15-16.9.) uspořádá CZ-IALE v Lednici konferenci „**Krajinný plán a ekologie krajiny**“
- v září (5.-6.9.2006) se bude CZ-IALE podílet na pořádání semináře „**ÚSES - zelená páteř krajiny**“ (hlavní organizace AOPK ČR Brno)
- v říjnu se bude CZ-IALE podílet na uspořádání konference „**Říční krajina**“ v Olomouci
- v listopadu (10.-11.11.) se bude CZ-IALE podílet na uspořádání konference „**Geobiocenologie a její aplikace**“ v Brně

Periodicky bude vydáván Bulletin CZ-IALE (Z.Lipský). Bulletin bude členům zasílán v elektronické podobě. Aktuální informace o dění v ekologii krajiny a o činnosti CZ-IALE budou prezentovány na webových stránkách CZ-IALE, které spravuje J.Vojta (<http://www.natur.cuni.cz/cziale>).

Zahraniční aktivity budou soustředěny na aktivní účast při založení Evropské skupiny IALE (European Chapter of the IALE), které proběhne v říjnu 2006 na krajinně-ekologickém sympoziu ve Vysokých Tatrách.

ad 4) P. Kovář informoval o kauze dálnice R 43 a dopisech CZ-IALE, které podpořily ekologicky šetrnější jižní variantu této rychlostní komunikace.

A. Buček informoval o dopise, zaslaném 24.11.2005 předsedovi Prezidia Akademie věd ČR ve věci zrušení Ústavu ekologie krajiny AV ČR, který inicioval prof. J. Fanta a který jako předseda HV CZ-IALE též podepsal. Dopis a očekávaná odpověď budou uveřejněny v Bulletinu.

Z. Lipský informoval o Evropském kongresu IALE ve Faro v roce 2005 a o přípravě založení Evropské skupiny IALE.

Předseda HV A. Buček poděkoval jmenovitě členům, kteří se zasloužili o činnost v roce 2005: hospodáři J.Votýpkovi za péči o hospodaření, P. Maděrovi za zajištění grantu RVS, Z. Lipskému za vydávání Bulletinu CZ-IALE, J. Vojtovi za péči o webové stránky a výkonné tajemnici P. Packové za zajišťování administrativy a organizace akcí.

Zapsal: P. Maděra, ověřil: A. Buček

Zápis ze schůze Hlavního výboru CZ-IALE v Praze dne 19.1.2006

Přítomni: Kovář, Buček, Salašová, Lipský, Maděra, Votýpka, Trnka, Měkotová
Omluven: Bartoš

1. Na základě předložených přihlášek byli za řádné členy CZ-IALE přijati:
 - Mgr. Jan Hradecký, PhD. (Katedra fyzické geografie a geoekologie PřF OU Ostrava),
 - Doc. RNDr. Jaroslav Vašátko (Geografický ústav MU Brno)

- Ing. Jan Procházka, PhD. (Laboratoř aplikované ekologie ZF JČU České Budějovice)

za členy studenty byli přijati:

- Ing. Tomáš Kolář (Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie LDF MZLU)

- Ing. Jan Šebesta (Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie LDF MZLU)

- PhDr. Markéta Šantrůčková (PřF UK Praha)

2. Předseda předložil výroční zprávu a plán činnosti. Diskutován byl zejména plán činnosti na rok 2006
3. Předseda podal zprávu o zasedání Rady vědeckých společností ČR, kde je v současné době sdruženo celkem 74 organizací s 30 000 členů. I když roste počet společností i počet členů, finanční prostředky na podporu činnosti jsou konstantní (4,8 mil. Kč). Vedením RVS doporučeno zvýšit členské příspěvky a hledat sponzory.
4. Diskutována byla předběžně možná změna stanov ve věci funkčního období členů výboru
5. P. Maděra předal hospodáři J. Votýpkovi vyúčtování dotace RVS za rok 2005 a informoval o tom, že oproti předloženému projektu byla požadovaná výše dotace na rok 2006 snížena.
6. Výbor souhlasí se záměrem navrhnout uspořádání kurzu „Plánování a tvorba ekologických sítí“ jako doprovodné akce Světového kongresu IALE v roce 2007 v případě, že bude akceptováno pořádání kurzu na jižní Moravě.

Zapsal: P. Maděra, ověřil: A. Buček

Konference Venkovská krajina 2006

Již 4. ročník konference Venkovská krajina se bude konat ve dnech 12.-14. května 2006 ve Slavičíně a Hostětíně na východní Moravě. První den bude věnován referátům a posterům, v sobotu proběhne tradiční krajinářská dílna, tentokrát v Javorníku na Horňácku a v neděli 14. 5. bude exkurze v krajině Moravských Kopic v okolí Žitkové. Uzávěrka přihlášek a referátových příspěvků je 18. dubna. Konferenci pořádá Centrum Veronica Hostětín ve spolupráci s CZ-IALE. Konferenční poplatek činí 500.- Kč, pro členy CZ-IALE 300 Kč. Konference je určena pro všechny, kdož se zabývají problematikou venkovské krajiny. Více informací a přihlášku najdete na webu www.hostetin.org v sekci dokumenty - pozvánky.

ab

**ČESKÁ SPOLEČNOST PRO EKOLOGII KRAJINY CZ-IALE
ZAHRADNICKÁ FAKULTA MZLU V LEDNICI**

**pořádají
konferenci
EKOLOGIE KRAJINY A KRAJINNÉ PLÁNOVÁNÍ**

I. Cirkulář

Lednice, 14 – 16. září 2006

Česká republika

Cíl konference

Setkání odborníků z oboru ekologie krajiny a krajinného plánování. Hlavním tématem konference jsou krajinně ekologické aspekty prostorového plánování krajiny. Diskutovaná témata se budou dotýkat problematiky všech hlavních plánovacích procesů v ČR (územní plánování, komplexní pozemkové úpravy, hospodářská úprava lesa, proces EIA a SEA apod.).

Místo konání konference

Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Valtická 337, 691 44 Lednice, hlavní budova fakulty.

Termín a rámcový program konference

Čtvrtek 14. září 2006 – příjezd účastníků, podle zájmu v odpoledních hodinách prohlídka zámeckého parku v Lednici s odborným průvodcem

Pátek 15. září 2006 – odborná konference

9:00 presentace účastníků, instalace posterů

10:00-12:00 hlavní referáty

12:00 – 13:00 oběd

13:00-18:00 další referáty a diskuze

19:00 – podle zájmu společenský večer ve vinném sklepě

Sobota 16. září 2006 – exkurze do oblasti Lednicko – valtického areálu a komponované krajiny jižního Mikulovska

Organizační výbor

Doc. Ing. Antonín Buček, CSc., Ing. Jaromíra Dreslerová, Doc. Ing. Petr Kučera, PhD., Doc. Dr. Ing. Petr Maděra, Ing. Petra Packová, PhD, Ing. Tereza Pavlíková, Dr. Ing. Alena Salašová

Kontaktní osoba

Ing. Petra Packová, PhD, tel.: +420/545134043, fax: +420/545211422, e-mail: hyena1@seznam.cz , ÚLBDG LDF MZLU v Brně, Zemědělská 3, 613 00 Brno

Důležité termíny

do 15.4.2006 vrácení předběžných přihlášek
do 30.6.2006 odevzdání textu příspěvku

Vložné

Vložné ve výši 400,- Kč, členové IALE 200,- Kč. Vložné zahrnuje sborník a organizační náklady, bude splatné po obdržení II.cirkuláře nebo při prezentaci.

Stravování a ubytování

Páteční oběd je možno zajistit v areálu fakulty v ceně 60,- Kč. Ubytování je možno zajistit na kolejích MZLU v Lednici.

Referáty a příspěvky

Přihlásit referát a poster je možné nejpozději do 15.4.2006. Příspěvky budou uveřejněny ve sborníku nebo jako separátní odborné publikace vložené v Bulletinu CZ-IALE. Text příspěvků je třeba odevzdat v elektronické podobě nejpozději **30.6.2006**.

Pokyny pro autory příspěvků

Text příspěvku psát v textovém editoru MS Word, řádkování 1, okraje 2,5 cm, písmo Times Roman, velikost písma 12, nepoužívat žádné styly. Členění příspěvku: název, autor a jeho adresa, abstrakt, vlastní článek. Tabulky, grafy a obrázky (obrázky ve formátu JPG) ve zvláštních souborech očíslované dle odkazů v textu. Rozsah maximálně 8 stran včetně příloh. Grafické úpravy bude provádět editor při zpracování sborníku. Pro verzi do Bulletinu rozsah 4 nebo 8 stran (forma bude upřesněna).

Jednací jazyk

Jednací jazyk konference i pro publikaci do sborníků jsou čeština, slovenština, angličtina.

Přihláška

(odeslat nejpozději do **15.4.2006**: Petra Packová, LDF MZLU v Brně, Zemědělská 3,
613 00 Brno,
e-mail: hyena1@seznam.cz):

Jméno a příjmení:

.....

Adresa:

.....

.....

e-mail:

.....

Název referátu:

.....

Název posteru:

.....

Chci zajistit ubytování na kolejích a kdy:

.....

Chci zajistit oběd 15.9.: ano ne

Zúčastním se společenského večera ve vinném sklepě 15.9.: ano ne

Zúčastním se exkurse 16.9.: ano ne

Ekologie krajiny v České republice

V loňském roce došlo ke změně výzkumné koncepce nyní již bývalého Ústavu ekologie krajiny Akademie věd České republiky a s tím související změně názvu tohoto pracoviště na Ústav systémové biologie a ekologie. Na tyto změny jsme reagovali dopisem předsedovi AV ČR, který inicioval prof. J. Fanta. Uveřejňujeme pro informaci členů CZ-IALE tento dopis současně s odpovědí prof. Ing. Jiřího Drahoše, místopředsedy AV ČR.

Domníváme se, že oba dopisy ilustrují současnou situaci ekologie krajiny v České republice. Jsou dobrým východiskem pro diskusi o minulosti, současnosti a budoucnosti tohoto stále mladého a obtížně zařaditelného vědního oboru (Radou vědeckých společností ČR byla ekologie krajiny začleněna mezi „společenské a další vědy“). Budme si vědomi toho, že úroveň české krajinné ekologie nezávisí pouze na „kompetentních institucích“, ale především na zaujetí těch, kdož se ekologií krajiny zabývají nebo využívají její poznatky.

Diskusi chceme zahájit v příštím čísle Bulletinu CZ-IALE. Zřejmě již jen nejstarší pamětníci vzpomenou obdobnou diskusi počátkem 70.let minulého století, tedy v době, kdy se ekologie krajiny začínala jako vědecká disciplína formovat (viz např. *Míchal, I., Štěpán, J.: Ekologie krajiny. Acta ecol. natur. region. 1971, č.3-4, s. 3-11* a další stati v tomto čísle Sborníku pro ochranu a tvorbu přírodního prostředí, který tehdy vydával Terplan, Státní ústav pro územní plánování v Praze). Považuji prezentaci současných názorů na zaměření, metody, výsledky i institucionální zajištění ekologie krajiny v ČR za velmi potřebné a věřím, že to české ekologii krajiny může přinést cenné podněty, které by možná mohly najít odezvu i v různých kompetentních institucích.

Antonín Buček

Dopis předsedovi AV ČR

Vážený pane předsedo Akademie věd ČR,

Dovolte nám, abychom se na vás obrátili tímto dopisem v následující věci:

Od 50. let minulého století prochází česká krajina mimořádnými změnami. Politické deformace a vypjaté požadavky totalitního režimu na produkci zemědělských komodit se hluboce promítly do stavu české krajiny a jejího charakteru vytvářeného a udržovaného po staletí. Bezohledné způsoby zemědělského využívání krajiny vedly k rozsáhlým změnám v její struktuře a narušily fungování krajinných ekosystémů. Z české krajiny zmizelo na 4.000 km stromořadí, 3.600 ha rozptýlené zeleně, 49.000 km mezí a 158.000 km polních cest, a téměř 600.000 ha travních porostů. Více než 40 % zemědělských půd bylo znečištěno dusičnany. ČR vykazovala v té době největší znečištění povrchových vod v Evropě, m. j. v důsledku nadměrného používání chemikálií v zemědělství. V důsledku vysokého stupně zornění půd nabyla půdní eroze značných rozměrů.

Politické změny v Evropě a ČR po roce 1989 (reprivatizace půdy, vstup ČR do EU, harmonizace českého agrárního trhu s trhem EU) přinesly další hluboké změny, které mají závažný dopad do české krajiny.

Strukturální přestavba zemědělství se dotýká nejen využívání krajiny, ale dopadá i do sociálně-ekonomické situace českého venkova, se zpětnými vazbami do struktury a fungování krajiny. V období od listopadu 1989 do současné doby se české zemědělství vypořádává především s ekonomickými a tržními problémy, s dopady různých politických rozhodnutí a z nich vyplývajících organizačními změnami. Na systematické řešení ekologických problémů české krajiny prozatím nebyl čas ani finanční prostředky. Rozsah orné půdy sice v posledních letech poklesl z dřívějších 76 na 71,6 % a množství chemikálií používaných v zemědělství (herbicidy, pesticidy, umělá hnojiva) se snížilo, ale řada dalších ukazatelů kvality krajiny je stejně alarmující jako dříve. Vodní erozí je i nadále ohroženo přes 40 % zemědělských půd, v důsledku zhutnění (těžké mechanizační prostředky) je narušena jejich akumulární schopnost. Retenční kapacita otevřených vodních ploch (rybníků) je z jedné třetiny blokována bahnitými sedimenty splavenými z okolních polí. Ve výčtu těchto skutečností by bylo možné pokračovat téměř bez omezení.

Podobně jako v zemědělství zaznamenáváme i další negativní impakty v měřítku krajiny: velkoplošné těžby, neusměrněná a často jednostranně prosazovaná výstavba sídlišť, či růst průmyslových a obchodních zón v okolí dálnic. V rámci Evropské Unie se Česká republika stává průjezdní zemí pro nákladní dopravu. To sebou přinese řadu ekologických problémů (fragmentace krajiny výstavbou dopravní sítě, emise – viz Rakousko), které dále nepříznivě ovlivní ekologickou situaci české krajiny. Všechny tyto okolnosti už dnes kladou a dále budou klást mimořádné požadavky na kvalifikované politické řízení a odborné znalosti podpořené vědeckými informacemi o krajině.

Vážený pane předsedo,

Neuvádíme tyto okolnosti proto, abychom dramatizovali situaci. Situace v české krajině je dramatická již mnoho let. Země postrádá účinnou politiku práce s krajinou, spolupráce rezortů, které krajinu svou činností ovlivňují, je na špatné úrovni a má v mnoha případech kontraproduktivní účinky. Neexistuje funkčně integrované krajinné plánování, systematická péče o krajinu není vyvinuta, nápravě nejkřiklavějších fyzických a ekologických škod způsobených na krajině v minulých desetiletích se věnuje minimální pozornost. Cílené krajinotvorné programy MŽP jsou samozřejmě vítané. Jsou ale jen kapkou v moři a nemohou na celkové situaci příliš mnoho změnit. Kvalita krajiny jako kulturního statku této země neustále klesá.

Za této situace nás překvapilo, že Prezidium Akademie věd ČR svým rozhodnutím zrušilo Ústav ekologie krajiny (ÚEK) a místo něj vytvořilo Ústav systémové biologie a ekologie (ÚSBE). Vlastní výzkumná kapacita v oboru ekologie krajiny byla v tomto novém ústavu redukována na zbytkový útvar, od kterého se dá sotva očekávat zásadní přínos k výzkumu ekologické problematiky české krajiny. Nemáme samozřejmě námitek proti záměru Akademie zřídit ÚSBE. Že se tak ale stalo pod hlavičkou ÚEK a za mnohaletého zanedbání základní vědecké koncepce ekologie krajiny jako vědního oboru, jehož garantem měl tento ústav být, je poněkud zarážející okolností. Z aplikovaného postupu a vývoje soudíme, že Akademie věd již před řadou let tento ústav odepsala, aniž by dříve podnikla kroky výše uvedený nepříznivý stav v ústavu změnit.

Jako ekologové samozřejmě víme, že dřívější ÚEK procházel velmi rozdílnými fázemi vývoje, závislými především na úrovni koncepčního řízení ze strany vedoucích osobností.

Právě kontroverzní koncepce řízení ústavu a z ní vyplývající neuspokojivá úroveň krajinně-ekologického výzkumu v posledních letech byly předmětem kritického hodnocení ústavu jedním z níže podepsaných autorů tohoto dopisu. Cílem tohoto kritického pohledu bylo upozornit na tuto nežádoucí situaci a dostat krajinně-ekologický výzkum v ústavu na vyšší vědeckou úroveň. Litujeme, že tyto kritické poznámky nebyly Prezidiem Akademie věd vzaty v úvahu.

Tímto rozhodnutím vzniká v ČR kuriózní situace: v období vypjaté potřeby ekologických informací o krajinně ztratila země institucionální vědecké pracoviště ekologie krajiny, které by mohlo a mělo tuto naléhavou potřebu svým vědeckým výzkumem krýt a tím přispívat ke zlepšování stavu české krajiny ve smyslu environmentální politiky EU, závazků ČR vyplývajících z mezinárodních dohod, plnění Evropské úmluvy o krajinně apod. Máme z toho soudit, že Akademie věd ČR se zařadila do řad institucí, kterým je společný nezájem o současný stav a budoucí vývoj české krajiny? Dovolíme si zde připomenout, že experimentální laboratorní výzkum lze provádět na stejných objektech zástupně v laboratořích po celém světě. Změny a procesy ve zdejší krajinně však nikdo za nás zkoumat nebude, to musí dělat zdejší pověřená vědecká instituce. Rovněž hodnocení vědeckých výstupů v tomto oboru by mělo být – vzhledem ke specifickým pracovním metodám – prováděno podle jiných kritérií než v případě ryze teoretických či experimentálních oborů.

Absence ekologických informací o současné krajinně a jejím budoucím vývoji je nápadným jevem současné české situace stejně jako nezájem společnosti a politických kruhů o stav krajiny této země. Ve srovnání s jinými evropskými zeměmi je občanské a politické povědomí krajiny v ČR na velmi nízké úrovni. Je to nepochybně důsledek dlouhodobé deprivace vztahu občana a uživatelů krajiny k širšímu okolí a životnímu prostředí, provázený ztrátou odpovědnosti za ně. Kvalita krajiny se (dosud) v ČR nepovažuje za důležitou podmínku kvality života. Dá se očekávat, že se tento stav bude v budoucnu postupně měnit k lepšímu. Tím spíše by ale bylo žádoucí mít k dispozici silné institucionální pracoviště vědeckého výzkumu, které by produkovalo kvalitní vědecké informace a tím podporovalo povědomí krajiny jak ve vědeckých tak i v občanských a politických kruzích. Výše uvedené rozhodnutí Prezidia Akademie věd ČR svědčí o tom, že tato naléhavá potřeba není vnímána ani v naší vrcholné vědecké instituci. V evropských zemích s podobnými přírodními a společenskými podmínkami jako v ČR (např. Německo, Slovensko, Nizozemí, Dánsko) se naopak ekologii krajiny věnuje značná pozornost.

Mezinárodní asociace pro ekologii krajiny (IALE) byla založena v r. 1982 v bývalém Československu na svém zakládajícím sjezdu v Piešťanech. Teprve v roce 2000 byla založena Česká společnost pro krajinnou ekologii jako její česká pobočka (CZ-IALE). Tato vědecká společnost, sdružená v Radě vědeckých společností ČR, ovšem dosud nedisponuje ani rozsáhlou členskou základnou ani dostatečnou vědeckou kapacitou. Za současné situace se v podstatě nedá mluvit o českém příspěvku k evropské či světové ekologii krajiny. Zcela odlišná je situace např. na Slovensku, kde úspěšně funguje mezinárodně uznávaný Ústav krajinné ekologie SAV. K jeho nejvýznamnějším dílům v posledním období patří např. moderně koncipovaný Atlas krajiny SR.

Absence výsledků krajinně-ekologického výzkumu se zřetelně negativně projevuje v ochraně přírody, zemědělství a rozvoji venkova, lesnictví, vodním hospodářství, v environmentální politice a především ve vlastní systematické péči o krajinu a v krajinném plánování. V nové politické a ekonomické situaci současné Evropy, navíc v podmínkách rozkolísaného a měnícího se klimatu, se krajina v některých částech země dostává do kritické situace.

Změny, ke kterým v současné krajině dochází a v blízké budoucnosti ještě dojde v důsledku politického vývoje v Evropě, jsou neodvratné. Mnohé české a moravské krajiny bude třeba v nových podmínkách nově zařídit, založit jejich novou uživatelskou a ekologickou infrastrukturu, dát těmto krajinám novou kulturní identitu. V jiných případech bude nutné definovat meze využívání krajiny s ohledem na zachování jejich ekologické a kulturní integrity. Urychleně je potřeba provést řadu případových studií s cílem zjištění existujících i potenciálních ekologických dopadů různých forem a metod využívání krajiny. Je třeba urychleně zpracovat vhodnou metodiku a provést ekologickou typologii krajiny, a zpracovat metodiku integrovaného krajinného plánování. Aktuální je též získání spolehlivých vědeckých informací pro - ve světě se rychle rozvíjející - obor ekologie obnovy (restoration ecology) na úrovni krajiny. Všechna tato témata (a mnohá další) jsou závislá na impulsu a datech základního krajinně-ekologického výzkumu. Ten by měl svými výsledky podporovat oborovou politiku zemědělství, dopravy, energetiky, životního prostředí a dalších rezortů – podobně jako je tomu v ostatních evropských zemích.

Vážený pane předsedo,

Podepsaní autoři tohoto dopisu vyslovují tímto obavy o další existenci a vývoj ekologie krajiny jako vědního oboru, který se jeví jako nezbytný a nezastupitelný pro další vývoj české a moravské krajiny. V současném složitém procesu strukturální přestavby českého zemědělství a venkova, rozvoje průmyslu, obchodu a dopravy se na národní úrovni pocituje absence ekologických informací o krajině na podporu politického řízení rozvoje země. Integrační metodické přístupy ekologie krajiny nemohou být v žádném případě kompenzovány dílčím disciplinárním výzkumem.

Vedeni těmito okolnostmi se na vás obracíme se žádostí, aby vedení Akademie věd ČR zvážilo možnosti institucionálního zajištění ekologie krajiny jako vědního oboru v České republice. Bylo by nanejvýš žádoucí, aby se tomuto nezastupitelnému vědnímu oboru zajistilo přiměřené místo ve struktuře vědeckých institucí ČR a vědecká úroveň srovnatelná s úrovní krajinně-ekologického výzkumu v zahraničí. Jsme připraveni podílet se svou vědeckou expertízou a zkušenostmi na zpracování smysluplné koncepce činnosti takového pracoviště. Zároveň sdělujeme, že jsme připraveni věnovat na svých univerzitních pracovištích zvýšenou pozornost výuce ekologie krajiny a výchově mladých vědeckých pracovníků v tomto vědním oboru, a zprostředkovat jim potřebné kontakty v zahraničí ve prospěch jejich vědeckého růstu. Jde nám o to, aby se česká ekologie krajiny dostala co nejrychleji na úroveň, kterou ČR potřebuje pro svůj úspěšný rozvoj a trvale udržitelné využívání svých přírodních zdrojů, pro zajištění kvality krajiny jako jedné z podmínek kvality života společnosti, a pro zachování a rozvoj krajiny jako kulturního dědictví této země.

Prof. em. Josef Fanta
Universita v Amsterdamu
Universita ve Wageningen
Nizozemí

Prof. dr. Karel Prach
Biologická fakulta
Jihočeská universita
České Budějovice

Doc. Ing. Antonín Buček
předseda CZ-IALE
FLD MZLU
Brno

Odpověď místopředsedy AV ČR

Vážení pánové,

dovolte, abych z pověření pana předsedy AV ČR reagoval na Váš dopis ze dne 24. 11. 2005, týkající se problematiky ekologie krajiny a ÚSBE AV ČR.

Z první části dopisu jednoznačně vyplývá, že problematika krajinné ekologie jako taková nenaplňuje segment jasně definovaného vědeckého oboru – jde v zásadě o syntézu výsledků různých disciplín, o obor aplikovaného výzkumu s (většinou) lokálním zaměřením a tedy velice obtížnou generalizací, značně omezující možnost publikaci výsledků ve vědeckých časopisech.

Druhá, konkrétnější část dopisu reaguje na změnu výzkumné koncepce bývalého UHK, nyní ÚSBE. Akademie věd se samozřejmě nezříká odpovědnosti za řešení problematik, které uvádíte ve svém dopisu, a uvědomuje si jejich závažnost. Jsme však toho názoru, že vzhledem k jejich šíři i komplexnosti by stejně, ne-li více odpovědnosti měly v tomto případě nést vysoké školy a rezortní ústavy MŽP a MZe ČR. V bývalém UEK ostatně nebyl a není příslušný lidský potenciál, který by byl schopen řešení uvedených problému v celé šíři a na odpovídající úrovni. Je příznačné, že právě některé skupiny ÚEK, které se snaží řešit problémy naznačené v dopisu, byly při hodnocení v r. 2004 označeny oponenty i hodnotící komisí spíše jako slabší. Změna názvu ústavu tedy pouze odráží skutečnou náplň výzkumného záměru, který byl hodnotící komisí schválen, byť s poněkud jinou koncepcí podílu na řešení problematiky ekologie krajiny, než naznačil prof. Fanta ve svém posudku VZ. Musím rovněž připomenout, že podle Vašeho názoru „*kontroverzní koncepce řízení ústavu*“ byla projednána VR AV, prezentována najednání Akademické rady a následně touto schválena. Hodnocení nezávislou komisí a provedená zahraniční evaluace dokazují, že nová představa o ústavu, založená na směřování k badatelským programům, je správná a dává záruky, že ústav ve struktuře AV obstojí.

Nelze rovněž souhlasit s Vaším tvrzením, že problematika ekologie krajiny byla v ÚSBE zcela zredukována. Současná struktura ÚSBE je tvořena třemi vědeckými sektory: sektorem fyzikální biologie, který provádí skutečně základní výzkum na biofyzikální, biochemické a molekulární úrovni, dále sektorem ekosystémových procesů, sledujícím toky energií a látek v ekosystémech, a konečně sektorem integrální ekologie, kde jde především o prostorovou dimenzi jevů v krajině, biomonitoring a environmentální chemickou analytiku.

ÚSBE má v současné době jeden výrazný celoustavní integrační krajinně ekologický směr, a to cyklus uhlíku spojený s globální změnou klimatu. Lze si položit otázku, co jiného je v současné době aktuálnější na poli krajinné a globální ekologie. Uvedený směr je na ústavu rozvíjen již 15 let, za podpory řady projektů EU, přičemž, národní komplement k těmto projektům, zvaný CzechCarbo, je v současnosti největším projektem VaV podporovaným MŽP. Navíc, tento projekt má ve své struktuře jasně definované a řešené pracovní segmenty krajinně ekologické a socio-ekologické.

V dopisu navrhované zřízení nového ústavu (ať již Akademií věd nebo jiným zřizovatelem), který by institucionálně zajišťoval řešení uváděné problematiky, je samo o sobě poměrně složitý a dlouhodobý proces, navíc velmi těžko realizovatelný v rámci současné vědní politiky vlády, která hodlá dlouhodobě posilovat zejména účelové financování VaV. Jako možnou cestu ke zřízení tohoto typu ústavu bychom viděli např. Program výzkumných center MŠMT ČR. V rámci tohoto programu lze jistě navrhnout Výzkumné centrum ekologie krajiny, které by po vzájemné dohodě a na základě iniciativy autorů dopisu soustředilo současné laboratoře z různých pracovišť AV, vysokých škol a rezortních ústavů. Zmíněný program (jak jistě prof. Prach a prof. Buček vědí) disponuje poměrně velkými prostředky a umožnil by rozjezd řešení problematiky uváděné ve Vašem dopisu. V případě, že by toto centrum uspělo se svými výsledky, byl by jistě možný jeho přechod z účelového na institucionální financování (cestou výzkumného záměru a zřízením nové VVI). Obdobně by bylo možné uvažovat o projektu v rámci Národního programu výzkumu II, který je rovněž, v gesci MŠMT. Jakýmsi reálným předstupněm by pak mohlo být zřízení společného pracoviště ekologie krajiny Biologické fakulty JČU a ÚSBE AV ČR, které by tvořili pracovníci řešící Vámi zmiňovanou problematiku. Tato možnost byla konstatována již během procesu hodnocení ÚEK v r. 2004, při jednání s děkanem biologické fakulty JČU prof. L. Grubhofferem, členem hodnotící komise.

Vážení pánové, doufám, že jsem ve své odpovědi dostatečně konkrétně reagoval na většinu Vámi uváděných názorů. Mohu Vás ujistit, že pokud by jiným kompetentním institucím v tomto státě ležela úroveň české krajinné ekologie na srdci alespoň tak, jako je tomu v případě AV ČK, nemuseli bychom se o její další existenci i úspěšný rozvoj obávat.

S pozdravem

prof. Ing. Jiří Drahoš, DrSc.

K zahájené diskusi o současnosti a budoucnosti krajinné ekologie v České republice jsme dostali další dopis, v němž profesor Fanta reaguje na odpověď místopředsedy AV ČR profesora Drahoše. Z technických důvodů již nebylo možné tento dopis uveřejnit v bulletinu, ale spolu s výše uvedenou korespondencí bude zveřejněn na webových stránkách CZ-IALE /<http://www.natur.cuni.cz/cziale/>, kde hodláme aktuálně zpřístupňovat i další diskusní příspěvky k tomuto tématu.

/red/

KALENDÁŘ AKCÍ

Ochrana krajinného rázu 2006. Třináct let zkušeností, úspěchů i omylů. Celostátní konference s mezinárodní účastí. 23.-24.3.2006, Praha, Kongresové centrum Masarykovy koleje ČVUT (<http://www.krajinnyrz.cz>)

US-IALE 2006 Annual Symposium. World conference to various themes of ecological restoration. 28.3.-1.4.2006, San Diego, California, USA (<http://www.usiale.org>)

Venkovská krajina 2006. 4. ročník tradiční konference EI Veronica CZ-IALE, 12.-14. 5. 2006, Hostětín (www.veronica.cz, www.hostetin.org)

Climate Changes and Their Impact on Boreal and Temperate Forests. 5.-7.6.2006, Jekaterinburg, Rusko (ecoinf.uran.ru/conference/)

XI. Landscape Conference. Landscape study – theory, methods, regional studies, practise. 22. – 25.8. 2006, Moskva – Lomonosova univerzita

Landscape changes and biodiversity. International Workshop, 23.-25.6.2006, Giessen, Německo (www.uni-giessen.de/gfoe)

IGU 2006 Brisbane Conference: Regional Responses to Global Changes - A View from the Antipodes. 3.-7.7.2006, Brisbane, Austrálie (www.igu2006.org)

2. Terénní praktikum CZ-IALE: Krajina sesuvů. Hostětín, 18.-20.8.2006 (podrobnosti dalším čísle)

1st European Congress of Conservation Biology, 22.-26.8.2006, Eger, Maďarsko (www.eccb2006.org)

XXI. sjezd České geografické společnosti (ČGS), 28.8.-2.9.2006, Jihočeská univerzita České Budějovice

European Rural Future: Landscape as an Interface. The 22nd Conference of the Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape (PECSRL). 4.-9.9.2006, Berlin/Brandenburg (www.geog.fu-berlin.de/pcsrl/index.html)

ÚSES - zelená páteř krajiny. 5.-6.9.2006, MZLU Brno (podrobnosti v dalším čísle)

Ekologie krajiny a krajinné plánování, 15.-16.9.2006, Lednice

Říční krajina 2006. Ekologická konference. 4.-5.10.2006, UP Olomouc (podrobnosti budou zveřejněny v příštím čísle)

14th International Symposium on Problems of Landscape Ecological Research „Implementation of Landscape Ecology in the New and Changing Conditions. 4.-7.10.2006, Stará Lesná (Vysoké Tatry), Slovensko (www.uke.sav.sk)

Geobiocenologie a její aplikace. listopad 2006. MZLU Brno (podrobnosti v dalším čísle)

IALE World Congress 2007, 8.-12.7.2007, Wageningen, Nizozemí (www.iale2007.com)

Redakce Bulletinu CZ-IALE uvítá stručné informace o dalších plánovaných akcích, recenze literatury, informace o projektech a další aktuality z oboru krajinná ekologie k uveřejnění v dalších číslech.

Předpokládaná uzávěrka dalšího čísla: 31.5.2006

Bulletin CZ-IALE, Zpravodaj České společnosti pro krajinnou ekologii (Regionální organizace IALE České republiky), <http://www.natur.cuni.cz/cziale>. Vydává CZ-IALE pro interní potřebu svých členů. Redakce: CZ-IALE, Benátská 2, 128 01 Praha 2. Odpovědný redaktor: Zdeněk Lipský, e-mail: lipsky@kostelec.czu.cz, lipsky@natur.cuni.cz Číslo 1/2006 vyšlo 7.března 2006